

herkes için din ve inanç özgürlüğü

together for the persecuted

**Stefanus Alliance
International**
tarafından hazırlanmıştır.

Dördüncü basım 2017
İlk basım 2012

Katkıda bulunanlar:
Ed Brown
Kristin Storaker
Lisa Winther

Tasarım: Tyde

© 2017 Stefanus
Alliance International

Tüm hakları saklıdır.
Bu yayının içeriği, eğitim ve diğer
ticari olmayan amaçlar için
Stefanus Alliance
International'ın kaynak olarak
belirtilmesi şartıyla kullanılabilir
ve çoğaltılabilir.

“Düşünce, vicdan, din ve inanç özgürlüğü; otoriter hükümetlere, dini hakimiyetlere ve toplu dar kafalılığa dünyanın farklı bölgelerinde meydan okumaya devam ediyor. Uygun tepkileri bulabilmek için, bu zorlukların nereden kaynaklandığını anlamak oldukça önem arz ediyor. Okuduğunuz kitapçık, bu konuda oldukça yardımcı olmaktadır – açıktır, kesindir ve okuması kolaydır. Ben bu kitapçığı, onun ruhunu, mesajlarını, düzenini ve pedagojik etkisini oldukça seviyorum.”

Heiner Bielefeldt

(BM Din ve İnanç Özgürlüğü Özel Raportörü (2010 - 2016))

“ ^ DvİÖ (Din ve inanç özgürlüğü) kitapçığı insan hakları eğitimi ve savunucuları için önemli bir araçtır. Din ve inanç özgürlüğü, belki de net bir şekilde idrak edilmesi en zor haktır. Bir kişinin dinini ya da inancını ifade etme özgürlüğü her zaman dengelenmelidir. Bu özgürlük, diğerlerinin dini inançlara katılmama hakkını frenlememeli ve bu kişiler de dini hoşgörüsüzlüğe konu edilmemelidirler. Dinler ve inançlar hakkındaki tartışmalar oldukça duygusal olabilir, ve çatışmalara yol açabilir. Bu, hiçbir şekilde konuşma özgürlüğünü engellememeli veya tartışmaları sonlandırmamalıdır.

Bu konuda hükümetlerin dahi çok hassas bir rolü bulunmaktadır. Tarafsız olmakla beraber, çoğunlukla din adına zulüm görenleri veya ayrımcılığa uğrayanları korumak adına müdahale etmek durumundadırlar. DvİÖ kitapçığı, tüm taraflar bakımından kırmızı çizgileri ayrıntılı şekilde anlatmaktadır. Daha da önemlisi, bir dine sahip olmayanları, veya farklı bir inanca tabi olmak isteyenleri içermekte ve gerçekteki temel prensibin altını çizmektedir. Bu da asıl hak sahiplerinin dinlerin, inançların ya da ideolojilerin değil bireylerin ve toplulukların olduğu gerçeğidir.”

Asma Jahangir

BM Din ve İnanç Özgürlüğü Özel Raportörü (2004 - 2010)

Din ve İnanç Özgürlüğü: Neden, Ne ve Nasıl

İçindekiler

1.	Din ve inanç özgürlüğü – herkesin yararı için	4
2.	Din ve inanç özgürlüğü neden önemlidir?	6
3.	Din ve inanç özgürlüğü nedir?	9
3.1	Ana belgeler	9
3.2	Yedi ölçüt	10
3.3	Peki ya sınırlamalar?	13
3.4	Yaygın yanlış anlamalar	14
4.	Din ve inanç özgürlüğü ve diğer inançlar arasındaki olası çatışmalar	16
4.1	DvİÖ* ve ifade özgürlüğü - nefret söylemi ve hakaret	16
4.2	DvİÖ* ve kadın hakları	18
5.	Din ve inanç özgürlüğü ne şekilde istismar edilir?	20
5.1	Candelin'den zulmün üç evresi	20
5.2	Din ve inanç özgürlüğüne karşı hukuka aykırı sınırlamalar	21
5.3	Hükümet kısıtlamaları	22
5.4	Sosyal düşmanlık	22
6.	Biz ne yapabiliriz?	24
7.	Daha derinden bir bakış	26

Yazarın Notu

Üç yıl önce, bu kitapçığın ilk basımını yayımladık. Geçen yıllar boyunca bu kitapçık çok sayıda ülkede etkin bir şekilde kullanıldı, ve farklı dillere çevrildi. Şimdi kitapçığı düzenlemenin ve bazı ek konular eklemenin zamanı geldi, örneğin din ve inanç özgürlüğü ve diğer özgürlükler arasındaki çatışmalar gibi. **Yeni eklenen bir özellik de her bölümün sonunda düşünmek ve tartışmak için sorular bulunması.**

Kitapçığın en sonunda, metindeki yıldız (*) ile işaretlenmiş olan zor kelimelerin veya kavramların açıklandığı pratik bir katlanmış broşür bulacaksınız. En uygun şekilde kullanabilmek için, kitapçığı okurken broşürü de açarak terimler listesine kolayca bakmanızı öneririz.

1. Din ve İnanç Özgürlüğü – herkesin yararı için

Dünya nüfusunun oldukça büyük bir kısmı dini bir inanca sahip. Ne yazık ki, insanların inançlarını özgürce seçebilme ve ifade edebilme imkanları artan şekilde kısıtlanmakta. ¹

16 Ağustos 2017 tarihinde Hindistan'ın Rajasthan eyaletinde ibadet için toplanan bir grup Hristiyan, radikal Hindular tarafından saldırıya uğradı. Pastör, çelik çubuklarla dövüldükten sonra ciddi yaralanmalar yaşadı. ² Almatı, Kazakistan'da bir mahkeme Yehova Şahitleri'nin tüm Yönetim Merkezi'ne ve etkinliklerine ibadet için toplanmak da dahil olmak üzere Ağustos'tan Kasım'a kadar yasak koydu. ³ 25 Ağustos 2017'de, Kabil'de yapılan bombalı intihar saldırısı ve sonrasındaki silahlı saldırı sonucunda en az 28 Şii Müslüman hayatını kaybetti. İslam Devleti saldırıyı üstlendi. ⁴ Vietnamlı Hoa Hao Budisti Nyugen Huu Tan 2 Mayıs 2017'de keyfi olarak tutuklandı. Bir sonraki gün, net olmayan durumlar altında polis gözetimindeyken hayatını yitirdi. Kendisi ve ailesi, önceden hükümet tarafından düzenlenmiş Hoa Hao Yönetim Konseyi'ne katılmadıkları için taciz edilmişlerdi. ⁵

Bunlar yalnızca din ve inanç özgürlüğü farklı insan hakları belgelerinde yer almasına ve neredeyse dünyadaki tüm hükümetler tarafından yaygın bir şekilde kabul edilmesine rağmen, herkesin istediğine inanma, inancını değiştirme ve o inancı özgür şekilde ifade edebilme imkanına sahip olmadığını gösteren sadece birkaç örnek. ^A

Bu kitapçık ile, Stefanus Alliance International din ve inanç özgürlüğünün neden, ne ve nasılını açıklayacak: neden önemlidir, temel unsurları nedir, bu hak ne şekilde istismar edilir ve bu nasıl önlenir. Kitapçığın amacı DvİÖ konusunda daha fazla öğrenmek isteyen herkes açısından bir araç yaratmaktır. Ayrıca umarız ki, dünya genelinde bu temel özgürlüğü yaymak ve korumak adına da kullanılsın. DvİÖ'nü yaymak, korumak ve ona saygı duymak, hoşgörü ve huzurlu bir şekilde toplumda birlikte var olabilmeyi karakter edinmeyi amaçlayan çok dinli toplulukların önemli ve gerekli bir özelliğidir.

A Eylül 2017 itibarıyla, BM'ye kayıtlı 193 üyeden 169'u, 18. maddesinde herkesin düşünme, vicdan ve din özgürlüğüne sahip olduğunu kabul eden Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ne (KSHUS*) taraf bulunmaktadır.

Myanmar'da Müslümanlık Karşıtı Şiddet

Myanmar çoğunluk olarak Budist bir nüfusa sahiptir, bununla birlikte Rohingya Müslümanlarını da içeren bir çok azınlık grubunu da barındırmaktadır. Bunların çoğunluğu Rakhine eyaletinde yaşamaktadır. Myanmar yetkilileri çoğu Rohingya Müslümanını vatandaş olarak kabul etmemektedir, bu nedenle özellikle ayrımcılığa ve insan hakları ihlallerine karşı korunmasız durumdadır.

Haziran 2012 tarihinde, üç Müslüman erkek bir Budist kadına cinsel saldırıda bulunmak ve öldürmek ile suçlandığında, şiddet ortaya çıktı. Her iki topluluktan da insanlar şiddet eylemlerinde bulundular. Bununla beraber, ortaya çıkan şiddet kısa zamanda Rakhine halkının ve Burmalı güvenlik güçlerinin Müslümanlara karşı gerçekleştirdiği uzun süreli ve hedef odaklı saldırılara dönüştü. Ekim 2012'de, Rohingya'lara karşı hem Budist dini liderlerin hem de siyasi figürlerin de aktif bulunduğu, yeni ve iyi planlanmış bir şiddet dalgası gerçekleşti. Rohingya köyleri binlerce kişinin saldırısı sonrasında baskına uğratıldı ve yakıldı. Yüzlerce Rohingya vahşi şekilde öldürüldü ve binlercesi yerlerinden edildi. Polis ve yetkililer Rohingya Müslümanlarına koruma sağlamakta başarısız oldular, ve hatta bazıları yaşanan şiddette aktif şekilde rol aldı.

2012'den beri, en az 200.000 Rohingya Müslümanı evlerinden kaçtı ve mağdur durumdadır, çoğu yerlerinden edilmiş insanlar için kurulmuş kamplarda yaşıyorlar. Bu şiddete neden olan kişiler cezalandırılmadı ve mağdurlar hiçbir tazminat almadılar.

Kaynak:
Fortify Rights, 2014. "Zulmün politikaları"

2. DvİÖ neden önemlidir?

BM'nin kurulmasındaki itici güçlerden biri olan Başkan Franklin D. Roosevelt uluslar arasında huzurlu bir şekilde birlikte yaşanabilen bir dünya öngördüğünde, dört temel özgürlüğün önemini belirtti: ifade özgürlüğü, inanç özgürlüğü, yoksulluk çekmeme özgürlüğü ve korkudan uzak yaşama özgürlüğü. ⁶ Düşünce, vicdan ve inanç özgürlüğü genellikle din ve inanç özgürlüğü (DvİÖ) olarak anılır ve çoğu kişi tarafından demokratik bir toplumun temellerinden biri olarak kabul edilir. ⁷

Din ve inanç temelinde yapılan zulümler ve dini uygulamalara karşı getirilen hukuka aykırı* kısıtlamalar ateistler* ve agnostikler* dahil olmak üzere tüm dini grupları etkilemekte ve dünyanın her bölgesinde yaşanmaktadır. ⁸ Dünyadaki ülkelerin 40% 'i din ile alakadar yüksek ya da oldukça yüksek kısıtlamalar uygulamaktadır. En yaygın şekilde kısıtlamaların bulunduğu bazı ülkeler oldukça yüksek nüfusa sahip olduğundan, dünya nüfusunun 79%'u din ile alakadar yüksek ya da oldukça yüksek kısıtlamaların ⁹ bulunduğu ülkelerde yaşamaktadırlar, bunun ağırlığı da genelde çoğunluk tarafından ekonomik, kültürel ya da siyasi tehlikeler olarak kabul edilen dini azınlıklar tarafından çekilmektedir.

DvİÖ'nün önemli olmasının birkaç nedeni vardır.
Bunlar aşağıdaki gibi özetlenebilirler:

- **Dinsel özgürlük kendi başına önemlidir**, çünkü bireylere kişisel inançlar oluşturmak ve onları dış vurarak ifade etme hakkını verir. Din, bir takım dini öğretiyi ve uygulamayı içerir, fakat dünyadaki birçok ülkede ve toplulukta kimlik hissiyatı ve bir gruba aidiyet ile oldukça ilişkilidir.
- **DvİÖ'nün ihlali diğer sivil ve siyasi haklar ile yakından ilişkilidir ve onları da tehdit etmektedir**; örneğin yaşama, gizlilik, toplanma ve ifade hakları. Bununla birlikte sosyal, ekonomik ve kültürel haklarla da ilişkilidir.

Çoğunlukla DvİÖ'nün durumu bir ülkedeki genel insan haklarının durumu bakımından gösterge oluşturur. Dini ifade alanı kısıtlandığında, konuşma özgürlüğü de kısıtlanır. İnancı yüzünden yargılananların genellikle adil yargılanma hakları ihlal edilmektedir. Özellikle kadınlar, çocuklar, göçmen çalışanlar ve mülteciler DvİÖ ihlalleri bakımından korunmasızdırlar. Dini temelli ayrımcılık, azınlıkların sosyal ve ekonomik faydalara ulaşımını etkiler ve bir toplumun istikrarını bozacak şikayetler oluşmasına katkıda bulunabilir. Bu nedenle inanç özgürlüğü konusunda çalışmak genel anlamda insan haklarının ilerlemesini sağlar, bu da herkesin yararlandığı bir durumdur. ¹⁰

Demokratikleşme* ve sivil toplum*: Sivil toplum, yetkilileri

- sorumlu kılma açısından ve erkler açısından bir denge oluşturması açısından önemli role sahiptir. Dini özgürlüklerin düşük seviyede bulunması bireylerin sivil toplum grupları oluşturarak değişim faktörü olma imkanlarını azaltır. İnanç temelli hareketler, kişilere bir temel çevresinde organize olma ve demokratikleşme süreçleri ile yoksulluğun azaltılması konularında önemli faktörler olabilme konusunda büyük imkanlar sağlar. Otoriter* devletler bu potansiyelden korkar ve inanç özgürlüklerini kısıtlayarak sivil toplumu ve etkilerini azaltmaya çalışır. Hükümetler sorumluluklarını yerine getirdikleri ve dini özgürlükleri sağladıklarında, bu demokratikleşme sürecine ve güçlü bir sivil toplum oluşmasına katkı sağlar. ¹¹

Sosyoekonomik* refah ve istikrar: Araştırmalar

- göstermektedir ki DvİÖ ile bir ülkenin ekonomik olarak gelişimi ve insanların sosyoekonomik refahı arasında, güçlü bir bağ bulunmaktadır, ¹² buna ek olarak ülkedeki şiddet seviyesi de ilişkilidir. DvİÖ'ne karşı getirilen kısıtlamalar şunlarla güçlü şekilde ilişkilidir:
 - *Ekonomi.* DvİÖ'ne karşı yüksek kısıtlamalar getirilen ülkeler daha düşük gayri safi milli hasılaya (GSMH)* ve BM'nin insani gelişmişlik indeksinde (İGİ)* daha düşük puanlara sahiptir.
 - *Kadınların sosyoekonomik statüsü.* DvİÖ'ne karşı yüksek kısıtlamaların getirildiği ülkelerde yaşayan kadınlar, ulusal parlamentolarda, profesyonel iş yaşamında ve orta seviyeli okullarda daha az yer almaktadır. Bunun sonucu olarak, bu kadınlar DvİÖ konusunda daha düşük kısıtlama getirilen ya da kısıtlama getirilmeyen ülkelerdeki kadınlara oranla daha düşük yıllık gelire sahiptir.

- *Sağlık.* Bebek ölümlerinin ve normalden düşük kilolu çocukların sayısı DvİÖ'ne düşük kısıtlamalar getiren veya kısıtlama getirmeyen ülkelere oranla yüksek kısıtlama getiren ülkelerde daha yüksek seviyededir.
- *Şiddet çatışmaları ve yüksek seviyede askeri harcamalar.* Çoğu ülkede, dinsel çoğulculuk ve çok kültürlülük genellikle potansiyel tehlikeler olarak görülür. Sayısızca hükümet ulusal uyumu, güvenliği ve düzeni sağlamak için inanç özgürlüğünü kısıtlamaya çalışmaktadır. Buna karşın, istatistiksel analizlere bakıldığında bir ülkede dinsel çatışma ve zulmün sebebi ülkede bulunan dinlerin sayısı değil, hükümetlerin dinler üzerindeki kısıtlama ve düzenlemeleridir. Bir hükümet dini temellerde ayrımcılık yaptığında ve şiddet uygulayanları cezasız bıraktığında, bu toplumdaki diğer aktörler tarafından uygulanan şiddeti meşrulaştırıp aklıyor. Bu sosyal şiddet gerilimini düzenlemek adına daha fazla hükümet düzenlemesi getirilmesine neden olabiliyor. Bu nedenle de zulmün artmasına neden oluyor. Öte yandan, DvİÖ, dini grupların barışçıl olarak bir arada yaşamasını mümkün kılan koşulları yaratıyor.¹³

Sonuç olarak DvİÖ yalnızca temel bir bireysel hak olmayıp aynı zamanda bir devletin demokratik ve ekonomik durumu, vatandaşlarının refahı, halkı arasındaki istikrar ve barış için de önemlidir. Bu özgürlüğün ihmal edilmesinin ulusal ve uluslararası olarak geniş kapsamlı ve ciddi sonuçları olabilir. Böylece, DvİÖ, kendisini dindar olarak gören veya görmeyen herkes için aynı şekilde büyük önemdedir.

Her bölümün sonuna konan tartışma soruları, önemli konularda düşünmeniz için birer öneridirler.

Tartışma Soruları

- 1 DvİÖ sizin için ne anlama geliyor? Bu hak hangi açıdan siz ve diğerleri için önem arz ediyor? Sizce bu hak farklı insanlar için farklı anlamlara mı geliyor? Neden?
- 2 Yakın zamanda hangi DvİÖ ihlallerini duyduunuz ya da onlar hakkında okudunuz?
- 3 DvİÖ'nin diğer insan haklarıyla ne şekilde ilişkili olduğuna dair örnekler verebilir misiniz? Hangileriyle ilişkilidir, ve neden?
- 4 Bir toplumdaki demokratik gelişmeyi güçlendirmek adına dini topluluklar ne şekilde olumlu bir rol üstlenebilir? Bunun olması için size göre hangi koşulların bulunması gerekiyor?
- 5 Sizce DvİÖ ekonomik gelişmeye ve sosyoekonomik refaha hangi şekillerde katkıda bulunmaktadır?

3. DvİÖ Nedir?

Din ve inanç özgürlüğü geniş bir şekilde yorumlanmalıdır ve örneğin geleneksel, geleneksel olmayan ve yeni dinler, ateizm ve agnostizm gibi farklı inançları kabul eden ve onları uygulayan kişileri korumalıdır. Aynı zamanda bu hak, hiçbir inancı belirtmeme hakkını da içerir.¹⁴ Daha önce de belirtildiği gibi, DvİÖ herkese bir inanç veya dine sahip olma, onu değiştirme ve onu istediği şekilde uygulama hakkını verir.¹⁵

Diğer tüm insan haklarında olduğu gibi, DvİÖ'nün başlıca sahipleri bireylerdir. Hükümet, başlıca görev sahibidir. Aynı zamanda, DvİÖ dini toplulukların bir grup olarak belirli haklardan yararlandıkları kolektif boyutlara sahiptir. Örneğin dini bir topluluk olarak yasal şekilde tanınma, iç işlerde söz sahibi olma, mesela uygun önderleri seçebilme, dini okullar yaratabilme hakkı ve kamuya hizmet sağlayabilme hakkı.¹⁶

9

3.1 Ana belgeler

- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 18. Maddesi (İHEB)
- Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi 18. Maddesi (KSHUS)
- Din veya İnanca Dayanan Her Türü Hoşgörüsüzlüğün ve Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri, 1981
- İnsan Hakları Komitesinin ICCPR'deki 18. Maddenin anlamını açıkladığı 22. Genel Yorum

Ülkeler DvİÖ'yü koruyan bağlayıcı sözleşmelere taraf olmasalar da, bu özgürlük uluslararası teamül hukukunun korunan bir parçası olarak kabul edilmektedir.¹⁷ DvİÖ konusunda uluslararası

belgelere ek olarak bölgesel belgeler de bulunmaktadır. Bu belgelerin DvİÖ konusunda farklı tanımlamalara sahip olduğunu ve her birinin KSHUS ile eşit derece geniş kapsamlı bir koruma sağlamadığını belirtmekte fayda var.

- Avrupa Konseyi'nin İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmesi'nin 9. Maddesi (AİHS)
- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın Nihai Senedinin 16. Paragrafı (Viyana, 1986)
- Afrika İnsan ve Halkın Hakları Şartı'nın 8. Maddesi
- Arap İnsan Hakları Şartı'nın 26 ve 27. maddeleri
- Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi 12. Maddesi

3.2 DvİÖ'nün yedi ölçütü

İnanç özgürlüğü pratik olarak ne anlama geliyor? Devletin DvİÖ'nün aşağıda sayılan yedi ölçütüne saygı duyması, onları koruması ve onları yayması gerekiyor: ¹⁸

1 Bir inanca sahip olma, inancını seçme, dinini veya inancını değiştirme özgürlüğü

Daha önceden de belirtildiği gibi, DvİÖ herkese kendi inancına özgürce sahip olma, onu seçebilme, dinini veya inancını değiştirebilme hakkını verir. Bu bazen içsel özgürlük olarak da anılır ve bu hak hiçbir nedenle veya hiçbir kimse tarafından yasal olarak sınırlanamaz. İnsan hakları belgelerine göre hiçbir istisna veya koşul olmadan kesin olarak korunmaktadır. ¹⁹ Yine de, bir kişinin inancını değiştirme hakkı hala tartışılmakta ve bu hakka karşı meydan okunmaktadır. Dinsel kimlik genellikle etnik ve ulusal kimliklerle bağlantılı olarak kabul edilir. Bununla beraber, bu durum kişiler din veya inançlarını geleneksel olarak kendi etnik grup veya ulusuyla ilişkilendirilmeyen bir inanç ile değiştirmek istediklerinde sorun yaratır. Birçok hükümet ve grup, insanların belirli bir dini seçmesini, değiştirmesini ya da ondan ayrılmasını yasaklamaktadır. Bir çok ülkede, bir dinden ayrılmayı seçen kişiler toplum tarafından tehdit ve şiddete maruz kalmaktadır. Bir kişinin dini inancını açıklama gerekliliği, örneğin kimlik kartlarında veya diğer gerekli hükümet belgelerinde din hanesi bulunma durumu çoğunlukla insanları ayrımcılığa uğratmak ve onlara zulüm göstermek için kullanılmaktadır.

2 Bir inancı veya dini yaşama özgürlüğü

Bu özgürlüğün dışsal kısmı ise kişinin özelde veya kamuda, tek başına veya başkalarıyla topluluk halinde inancını dışavurma, ifade edebilme ve yaşama hakkını içerir. ²⁰ Diğer şeylerle birlikte aşağıdaki hakların olması gerekmektedir:

- Bir inanç veya dine bağlı olarak ibadet ve örgütlenme, ve ibadethane kurma ve bunları kullanabilme
- Hayır işleri ve insani yardım kurumları kurabilme ve bunları kullanma
- Bir dinin ya da inancın gereklilikleri veya ritüellerine dair gerekli belge ve materyalleri hazırlama, tedarik etme ve kullanabilme
- Dini edebiyat ürünlerini yazabilme, hazırlama, yayınlama ve dağıtma
- Uygun yerlerde bir dini veya inancı öğretebilme

- Diğer bireylerden ve kurumlardan gönüllü finansal bağış ve benzeri diğer hediyeleri isteyebilme ve kabul edebilme
- Her hangi bir dinin veya inancın gerekliliklerine ve standartlarına uygun olarak uygun önder ve öğretmenleri eğitebilme, atama ve seçebilme
- Ulusal ve uluslararası bir seviyede bir din veya inanç ile ilişkili konularda bireylerle ve topluluklarla ilişki kurabilme ve sürdürüebilme
- Dinlenme günleri kullanabilme; bir kişinin dini veya inancıyla uyumlu olarak bayramlarını ve törenlerini kutlayabilme; dini semboller kullanabilme; ve kişinin zora başvurmadan* diğerleriyle inancını paylaşarak misyoner faaliyetlerde bulunabilmesi.

3 Baskıdan* Özgürlük

Kimse bir başka kişiyi bir inanca sahip olma, onu sürdürme ya da değiştirme konusunda zorlama hakkına sahip değildir. Zorlamak, bir kişinin isteğine karşı fiziksel şiddetle, veya tehditlerle, yani psikolojik şiddetle, cezaî şartlarla veya daha hileli şekillerde kişinin dinini değiştirmesine çalışmak anlamına gelebilir. ICCPR'deki 18. maddenin nasıl yorumlanacağına dair BM 22. Genel Yorumu belirtir ki eğer bir hükümet maddi fayda sağlıyorsa veya tıbbi hizmetlere, eğitime ve/veya istihdamı kişilerin dini seçimlerine göre kısıtlıyorsa; bu durum baskının doğrudan olmayan bir formu olarak kabul edilmelidir.²¹

4 Ayrımcılıktan Özgürlük

Herkes ayrımcılığa tabi olmadan DvİÖ'den yararlanır. Hükümetler, ülkelerindeki herkes bağlamında bu hakka saygı duymalı, onu korumalı ve savunmalıdır. Çoğunluk dinleri azınlık dinlerine oranla avantaj sahibi olmamalıdır. Bir kişinin inancı ya da mensup bulunduğu dini topluluk nedeniyle ayrımcılığa uğraması istinasız yasaktır. Hükümet, ister yasamada*, ister yürütmede*, isterse toplumda gerçekleşsin bu tür bir ayrımcılığı önlemek için etkili adımlar atmaya yükümlüdür.²² Hükümet tarafsız* olmalı ve hiçbir dini kayırmamalıdır. Ne yazık ki, din veya inanç temelli ayrımcılık, azınlıkların eğitim veya sağlık hizmetleri gibi temel hizmetlere ulaşımını dünyanın her yerinde etkilemektedir.

5 Veli ve vasilerin hakları, ve çocukların hakları

Veliler ve vasiler çocuklarını kendi dinlerine veya yaşam tarzlarına göre yetiştirme hakkına sahiptirler. Bu, çocuğun gelişim kapasitesiyle uyumlu olarak gerçekleştirilmelidir. Çocuk olgunlaştıkça, kendi inancına ilişkin daha çok karar verme hakkına sahip olmalıdır.²³

Hükümet, ebeveynlerin çocuklarına hangi dini öğreteceklerine karar veremez. Bir dinin ya da inancın uygulaması asla çocuğun fiziksel veya zihinsel gelişimine zarar vermemelidir. Her çocuğun velisi ve vasisinin isteğine bağlı dini eğitime ulaşma hakkı vardır ve bu isteğin dışındaki dini eğitimlere katılmaya zorlamamalıdır. Eğer devlet okullarındaki dini eğitim tarafsız ya da objektif değilse, hükümet öğrenciler için bunlara katılmama veya alternatif derslere katılma hakkını sunmalıdır. Bu derslere katılmama durumu ayrımcılık içermeyen ve etiketlemeyici bir tutumla gerçekleştirilmelidir. Dünya çapında, milyonlarca azınlık çocuk çoğunluğun dini veya inancı bakımından taraflı bir eğitim almaya zorlanmaktadır.

6 Örgütlenme özgürlüğü ve yasal olarak tanınma

Din ve inanç grupları topluluk halinde resmi olarak tanınma hakkına sahiptirler, ve topluluk olarak resmi bir formda çıkarlarını ve haklarını koruyabilmeleri için talep ettikleri takdirde tüzel kişilik olarak tanınmalıdırlar. Bununla beraber, resmi başvuru ya da tüzel kişiliğe sahip olma din ve inanç gruplarının DvİÖ'nden yararlanabilmeleri ve kendi işleri üzerinde karar alabilmeleri için asla bir şart olarak kabul edilmemelidir. Her ne kadar asıl hak sahipleri bireyler olsa da, mevcut standartlar DvİÖ'nün genellikle dini toplulukların çoğu üyesi tarafından yararlanılan kolektif boyutunun önemini de vurgulamaktadır.²⁴ Ne yazık ki, dünyanın bir çok yerinde kayıt altına alınma konusunda ayrımcılık, rahatsızlık, taciz etme ve inanç gruplarına zulmetme amaçlı katı yasalar kullanılmaktadır.

7 Vicdani ret* Hakkı

DvİÖ aynı zamanda kişileri vicdanlarına ve temel inançlarına aykırı davranmaktan korur, özellikle de silahların ve öldürücü güçlerin kullanımını konusunda. Bu nedenle, gerçekten askerlik hizmetini yasaklayan bir inanca sahip kişilere, alternatif bir ulusal hizmet hakkı verilmelidir. Bir çok ülkede bu mümkün değildir ve askerlik hizmetini dini temellerde reddetmek cezalandırılmaya neden olabilir.²⁵

Sudan'da din değiştirme nedeniyle ölüm cezası

Sudanlı Meriam Yahia İbrahim kendini her zaman Hristiyan olarak kabul etti. Müslüman olan babası, o küçük bir kızken hayatlarından çıktı ve Hristiyan olan annesi tarafından yetiştirildi. 2012 yılında, Hristiyan bir Güney Sudanlı ile evlendi.

2013 yılında, birileri Meriam'ın evliliğinin yasa dışı olduğunu ihbar etti. Müslüman babası dolayısıyla, yasal olarak Müslüman kabul ediliyordu bu nedenle Hristiyan bir kocasının olması yasaktı. şubat 2014'te, Meriam 20 aylık oğlu ile tutuklanarak zinadan ve Sudan'da yasak sayılan İşlam'ı bırakma suçu olan din değiştirmeden yargılandı. Mayıs 2014'te, 100 kırbaç ve ölüm cezasına çarptırıldı. Kısa bir süre sonra hapiste bir kız çocuğu doğurdu. Hapisteyken, Hristiyanlık inancından vazgeçmeye zorlandı ve eğer bunu yaparsa serbest bırakılacağı söylendi. Hatırı sayılır bir uluslararası baskının sonucunda aynı yılın yazında salıverildi. Kocasını ve iki çocuğu ile birlikte Sudan'dan ayrılmayı başardı.

Kaynak: Morningstar News, July 24, 2014

3.3 Peki ya sınırlar?

Bazı haklar mutlak haklardır, yani hiçbir durumda sınırlanamaz ve kaldırılamazlar. İşkence görmeme hakkı buna bir örnektir. Diğer haklar ise sınırlanabilir haklardır, yani iyi şekilde tanımlanmış, belirli ve dar koşullarda sınırlama maddelerinde tanımlanan şekilde sınırlanabilir.²⁶

DvİÖ hem mutlak kısma (içsel özgürlük, ör. din veya inanca sahip olma, onu seçme ve değiştirme) hem de nitelikli kısma (dışsal özgürlük, ör. din veya inancını yaşama hakkı) sahiptir.²⁷

DvİÖ'ne karşı uygulanacak herhangi bir sınırlama yalnızca dışsal özgürlüğe uygulanabilir, ör. bir kişinin dinini veya inancını dışa vurma, yaşama ve ifade etme hakkı. Kısıtlama hiçbir zaman ayrımcı bir şekilde uygulanmamalıdır. Her hangi bir kısıtlama veya sınırlama ulusal hukukta güvencelenen aşağıdaki üç gerekliliğe de sahip olmalıdır: ²⁸

- Ulusal hukukta güvence altına alınmalıdır
- Aşağıdaki kamu yararlarından birini korumak için gerekli olmalıdır:
 - Kamu güvenliği
 - Kamu düzeni
 - Kamu sağlığı
 - Kamu ahlakı (kamu ahlakın bir dinin geleneğinden fazlasıyla temellenmelidir)
 - Diğer kişilerin temel insan hak ve özgürlükleri

Eğer devlet başka bir sınırlama ile amacına ulaşabilecekse, DvİÖ'nü sınırlamayan çözümü seçmelidir.

- Orantılı olmalı ve ayrımcı olmamalıdır. Orantılılık, eğer devletin yukarıda bahsedilen amaçlardan birini sağlamak için illa ki DvİÖ'nü sınırlaması gerekiyorsa, sınırlamanın dini uygulamanın içerdiği gerçek tehlike ile dengeli olması gerekir. Ek olarak, sınırlama farklı din veya inançların takipçilerine eşit olarak uygulanmalıdır.

3.4 Yaygın yanlış anlamalar

Din ve inanç özgürlüğüne hem ulusal hem de uluslararası bağlamda meydan okunmuş ve okunmaya devam edilmektedir. DvİÖ'nün ne olduğuna ve ne olmadığına dair bazı yaygın yanlış anlaşılımlar vardır. Bu nedenle bu yanlışlıklardan bazılarını bakmak faydalıdır. ²⁹ Çoğunluğun inancına karşın, **DvİÖ şu değildir:**

- Ne dinler arası uyumu sağlamak ne de bulunan dini kalıpları koruma amacı vardır. DvİÖ kişilere inançlarını özgürce seçebilme ve değiştirebilme imkanı sunar, bu durum ülkenin dini haritasını değiştirirse ve yetkililer tarafından tehlikeli olarak kabul edilse dahi. Din ve inançların yaygın yorumlarını koruduğu gibi, DvİÖ aynı zamanda azınlıkları, din değiştirenleri, tekrar din değiştirenleri, azınlıklar içindeki azınlıkları, reformcuları ve muhalifleri de korur. DvİÖ dinsel çokluk ve çeşitliliği sağlar ve farklı din gruplarının ve yorumcularının bir arada huzur içerisinde var olmasını sağlar. Bu nedenle, eski BM Din ve İnanç Özel Raportörü Heiner Bielefeldt^B, DvİÖ'ni uyum içermeyen bir barış projesi olarak adlandırır.

B 2010'dan 2016'ya kadar.

- Yalnızca Batılı/Hristiyan bir konsept olduğu. Bir çok farklı dinde ve felsefi gelenekte DvİÖ'nin farklı öğeleri bulunabilir. Modern insan hakları belgelerinde varolmadan önce dünyanın büyük inançlarının liderleri dinsel hoşgörüyü ve DvİÖ'nün temellerini savundular.³⁰
- Dinin kamu alanından kaldırılması veya dinin özelleştirilmesi değildir. DvİÖ devletin hem dindar hem de dindar olmayan tüm dünya görüşlerine ve hayat standartlarına karşı tarafsız olduğunu ve hiçbir dini veya inanca ayrıcalık sağlamayacağını kabul eder. Bununla beraber, bu, dinlerden arı bir kamu alanı yaratmak için dinsel uygulamaların veya dinsel sembollerin tüm görünür yanlarını bastırmayı meşrulaştırmaz.
- Dinlerin kendisini, onların tanrılarını, peygamberlerini ya da kutsal metinlerini alay veya eleştiriden korumak değildir. Diğer insan haklarında olduğu gibi, DvİÖ bireyleri korur, ör. dini inanca veya dünya görüşüne sahip kişiyi. Fikirleri veya öğretileri korumaz. Bununla beraber, kişiler bunu şiddet provokasyonuna* yol açacak dini bir nefret için veya ayrımcılık yapmak için kullanamaz. ³¹ Bu konu bir sonraki kısımda daha derin incelenecektir.

Tartışma soruları

- 1 3. bölümü okurken, DvİÖ konusundaki fikirleriniz değişti mi? Eğer değiştiyse, ne şekilde?
- 2 Bir inançtan başka bir inanca geçmiş birini tanıyor musunuz? Birisi başka bir din ya da inanca geçtiğinde toplumunuzun tepkisi ne oluyor? Bir başkası sizin inancınıza geçtiğinde gelen tepkiler farklı mı? Neden? Uluslararası hukuk normları din değiştirme ile ilgili ne söylüyor?
- 3 Sizin için dininizi ifade ederken ne önemlidir? Sizce diğer inanç ya da dinlere mensup kişiler de aynı şekilde inançlarını yaşayıp ifade edebilirler mi? Bir fark var mı? Neden?
- 4 Sizin din/inanç grubunuz dışsal özgürlük açısından hangi engellerle karşılaşılıyor?
- 5 Bulduğunuz bağlamda DvİÖ'ne karşı hangi hukuka uygun kısıtlamalar bulunmakta?
- 6 Bulduğunuz toplumda kısıtlamaları yasallaştırırken saydığımız üç kuraldan uyulmayan bir kural var mı? Bu hukuka aykırı kısıtlamalardan en çok hangi boyutta zarar görülüyor?
- 7 DvİÖ konusunda hangi kısıtlamalar ülkenizde bulunmuyor? Bunlar uluslararası standartlara göre hukuka uygun mu aykırı mı?

4 DvİÖ ve diğer inançlar arasındaki olası çatışmalar

İnsan haklarının altında yatan temel prensipler şu şekildedir:

- Evrenseldir. Herkes için her yerde aynıdır.
- Bölünemez. Birbirinden ayrılamazlar.
- Birbirine bağlı ve birbiriyle ilişkilidirler. Her biri diğerine bağlıdır ve bir hakkın korunabilmesi diğerlerinin korunabilmesine bağlıdır.

Hakların kullanımı sırasında, karışıklık ve gerginlik yaratan çatışmalar çıkması halinde bu temel prensiplerin korunması oldukça önem arz eder.³² Haklar arasında gerginlik oluştuğunda, insan haklarının birbiriyle bağlı ve birbirine dayanan haklar olduğunu hatırlamak gerekir. İnsan hakları arasında gerilme problemleri oluştuğunda, bu illa bir hakkın diğerine galip gelmesi* demek değil, bir hakkın diğeriyile mümkün olan maksimum derecede ortayı bulması anlamını taşır.

4.1 DvİÖ ve İfade Özgürlüğü – nefret söylemi ve dine hakaret

DvİÖ'ne ek olarak, ifade özgürlüğü de iyi işleyen bir toplum için temeldir. Her biri azınlığın ve güç sahiplerinden farklı düşünce ve inançlara sahip kişilerin korunması bakımından birbirini tamamlar. Hem DvİÖ hem de ifade özgürlüğü hukuka uygun olarak sınırlanabilir, fakat bu sınırlamalar birini ihlal etmeden nasıl diğer hakka uygulanabilir?

Dinsel eleştiri bağlamında, DvİÖ ve ifade özgürlüğü bazen yanlış anlaşılabilir. Belirtildiği gibi, DvİÖ inanç sahibi bireyleri korumaktadır, dinleri veya dünya görüşlerini korumaz. Bununla birlikte ifade özgürlüğü şaşırma ve alınma hakkını sağlar. Bu nedenle, bir kişi aşağılayıcı veya saldırgan olarak algılansa dahi eleştirme ve yergi - görevine ya da zorunluluğuna değil - hakkına sahiptir. Bununla birlikte, ifade özgürlüğü "düşmanlık ve şiddet içeren hiçbir ulusal, ırksal veya dinsel nefreti" savunmaz.³³ Saldırgan ve şok edici söylem, ne zaman sınırı aşır hukuka aykırı nefret söylemi veya düşmanlık veya şiddet üretici söyleme dönüşür?

Bazı devletler bu çelişkiyi dine hakaret* yasaları üreterek, dini duyguları aşağılamayı ve dinsel karalamayı bir suç kabul ederek çözmeye çalışmıştır. Ne yazık ki, bu belirsizce hazırlanmış yasalar genelde hem DvİÖ'nü hem de ifade özgürlüğünü ihlal etmekte ve din adına şiddeti ortadan kaldırmak yerine bunu üretmek sonuçlanmaktadır. Azınlıklar ve karşıt görüşlüler inanç ve fikirlerini ifade ettiğinde, güç sahibi çoğunluk bunu saldırgan bulduğunda, kanıt ve yasal süreç* olmadan da hakaretle suçlanabilirler. Şiddet yanlısı aşırıcular genellikle bu durumlarda kontrolü ellerine alarak farklı düşünenlere karşı kalabalıkları şiddete yönlendirerek adaleti sağlamaya çalışır. Bu şekilde, yalnızca haklarını kullanan azınlıklar ve karşıt görüşlüler ciddi anlamda nefret söylemlerine, provokasyona ve şiddete konu haline gelmektedirler. Üstelik, genellikle provokasyon ve şiddet ne araştırılmakta ne de cezalandırılmaktadır. Bunun yerine, haksız yere hakaretle suçlanan mağdurlar cezalandırılmaktadır.

Öyleyse, hem DvİÖ'nün hem de ifade özgürlüğünden faydalanmayı maksimize etmek için ne yapılabilir? Rabat Hareket Planı³⁴ söylemin ne zaman çizgiyi aştığını ve cezalandırılması gerektiğini belirlemek açısından faydalı bir rehber sunmaktadır. Bu plan, yüksek bir eşige sahip olmanın ve söylemin belirli birkaç yanını dikkate almanın önemini vurgular. Bunlar bağlam, konuşmacının statüsü veya mevkisi, mesajın ardındaki niyet, içerik, mesajın ne genişlikte yayıldığı ve mesajın gerçekte ne kadar harekete ve ayrımcılığa kışkırtıp yönlendirdiğidir.³⁴ Nefret söylemine karşı çıkmanın en etkili yolu kısıtlamalar koymak değil, dayanışmaya yönelik kamu açıklamaları, adil medya raporları ve olumsuz stereo-tiplere karşı çıkan açıklamalar gibi daha fazla söylemde bulunmaktır.³⁵

İfade özgürlüğü özgür ve açık bir toplum oluşturmanın oldukça önemli bir parçası ve demokrasinin temel taşıdır; bu nedenle yapılacak sınırlamalar dikkatle ölçülmelidir. DvİÖ ve ifade özgürlüğü birbirini zedelemeye değil, bunun yerine birbirini destekleyerek farklı gruplar arasında huzurlu bir şekilde bulunabilmeye katkıda bulunmalıdır.

4.2 DvİÖ ve kadın hakları

Çoğunlukla DvİÖ yanlış şekilde kadın haklarıyla çatışmış gibi sunulur. Gerçekten kadın hakları bir çok dini yasa, gelenek ya da örf nedeniyle olumsuz şekilde etkilenmektedir. Bazı kişiler DvİÖ'nin erkek dini liderlere topluluklarındaki kişileri, özellikle kadınları kontrol etme hakkını verdiğini düşünür. Bazılarıysa DvİÖ'nün yalnızca ayrımcılığın olmadığı bir topluma ulaşmada bir engel olduğunu düşünür. DvİÖ ile kadın hakları arasındaki kesişmelerde görülen uygulamadaki bu gerilimler, bu iki kavramın uyumsuz standartlar içerdiği anlamına gelmez. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması için DvİÖ'nün kısıtlanması gerekli değildir. Aynı şekilde DvİÖ'nü uygulamak adına da kadınlara karşı yapılan ayrımcılığın kabul edilmesi gerekli değildir. DvİÖ'nün ve kadın haklarının birbirine bağlı olduğu ve birbirini güçlendirdiği alanlar genellikle gözden kaçırılmış ve yeterince araştırılmamıştır.³⁶

Önemli insan hakları anlaşmaları DvİÖ'nü her bir birey için savunmaktadır, kadınlar dahil. Bu nedenle her kadına şu hakları tanır:

- Neye inanacağına ve neye inanmayacağına karar verme, ve bu inançlar doğrultusunda korkusuzca yaşama.
- İsteğine karşı şekilde inanmaya veya isteğine karşı bir inancı yaşamaya zorlanmaktan korunma.
- Bu seçimler yüzünden ayrımcılığa uğramama.³⁷

DvİÖ her kadına şiddet ve taciz gibi olumsuz sonuçlarla karşılaşma riski olmadan istediği sosyal ve dini normu izleme hakkı verir. Aynı zamanda, ifade özgürlüğüyle birlikte kısıtlayıcı ve ayrımcı dini gelenek ve normlar hakkında sağlıklı tartışmalar yapabilme kapısını aralar.

Kadınlar hem cinsiyetleri hem de inançları yüzünden DvİÖ bakımından özellikle korunmasız durumdadırlar. Dini azınlıklarda özellikle kadınlar sıkıntı yaşamaktadır. Kadınlara dini kıyafetler giyme ya da giymemeye ilişkin yapılan tacizler gittikçe artmaktadır. 2015'de, dünya ülkelerinin 25%'inde bu durum yaşanmıştır, buna karşın 2007'de bu rakam 7% idi.³⁸

Kadın haklarını savunmak için, DvİÖ cinsiyet eşitliğini savunmanın önemli ve bütünlümlü bir parçası olmalıdır.

Tartışma Soruları

- 1 Sizce DvİÖ evrensel bir hak mıdır, ör. bu hak herkes için aynı şekilde geçerli midir? Neden?
- 2 Dini eleştirme, öğretileri sorgulama ve dini figürler ile kutsal metinlerle dalga geçme hakkında ne düşünüyorsunuz? Uluslararası normlar bu konuda ne diyor?
- 3 Bir şeyi söyleme ya da yapma hakkınız olması, onu yapmanız gerektiği anlamına mı geliyor? Bunu yapmak her zaman bilgece bir hareket mi olur?
- 4 Hakaret yasaları ne şekilde yanlış kullanılır ve DvİÖ'nü ihlal eder?
- 5 DvİÖ kadınlar için ne anlama gelmektedir? Sizin bulunduğunuz bağlam içerisinde kadınlar DvİÖ ihlallerinden ne şekilde zarar görüyor?

Mısır'da hakarettten yargılanan ateist

Yirmilerinde bir öğrenci olan Karim Al-Banna, Facebook üzerinden bir ateist olduğunu açıkladı. Yerel bir gazete, ismini ateist olmakla suçlanan diğer kişilerle birlikte yayımladı. Bunun bir sonucu olarak, Al-Banna komşuları tarafından taciz edildi ve saldırıya uğradı. Komşularına karşı polise şikayette bulunmak istediğinde, polis Kasım 2014'te İslam'a saygısızlık etmek ve İslam'ı aşağılamak suçuyla Al-Banna'yı tutukladı. 11 Ocak 2015'de, Mısır hakaret yasası altında 3 yıl hapse mahkum edildi. Mahkemesi sırasında, babası kendisine karşı tanıklıkta bulundu ve onu "İslam'a karşı aşırı düşüncelere sahip olmakla" suçladı. Hüküm 9 Mart 2015'te üst mahkemece onandı.

Kaynaklar:

Ishak Ibrahim, Mısır'da Hakaret Hikayeleri, Nisan 23, 2015;
İnsan Hakları İzleme Örgütü, Mısır : Ateiste 3 Yıllık Ceza, Ocak 13, 2015

5 DvİÖ ne şekilde istismar edilir ?

Devletler, kendi egemenlikleri sınırları içerisinde öncelikli olarak insan haklarına saygı duymalı, onları korumalı ve onları geliştirmelidir. Devlet şunları yapmaya yükümlüdür: ³⁹

- Ayrımcılık yapmayarak ve insan haklarını kendisi ihlal etmeyerek insan haklarına **saygı duyma**.
- Hükümet dışı faktörler tarafından yapılan insan hakları ihlallerini önlemek adına aktif bir rol oynayarak insan haklarını **koruma**, ör. iyi yasalar koyarak ve ihlal edenleri mahkeme karşısına çıkarma.
- İnsan haklarının uygulanmasını ve bunlardan yararlanmayı kolaylaştırmak için olumlu tedbirler alarak insan haklarını destekleme, ör. insan haklarına halkı teşvik edici şekilde saygı duymak ve uygun kurumlar, ilkeler ve prosedürler koymak.

Yine de çoğunlukla hükümetin kendisi insan haklarını ihlal etmektedir. DvİÖ'ne ilişkin sınırlamalar her kıtada bulunmaktadır ve tüm dinler ve inanç grupları bu sınırlamaların bir şekilde hedefi haline gelmektedir.

5.1 Candelin'den Zulmün 3 evresi

Zulmün nasıl tanımlanacağına veya ölçüleceğine dair uluslararası bir mutabakat yoktur. Zulüm gören inananların sayısı veya istatistikleri kafa karıştırıcı olabilir. Bununla birlikte, zulmün bir yanı sürekliliğini sürdürmektedir, yani şiddet veya şiddet tehlikesi. Şiddetle/şiddet tehlikesiyle ilişkili mekanizmaları

tanımlayabilmenin bir yolu Johan Candelin'in^C üç aşamalı modelini kullanmaktır. Bu model evreleri aktif ve pasif aşamalar şeklinde ayırır. Eğer devlet doğrudan ilişkiliyse bu aktif evrede, devlet dışı faktörler zulmü uyguluyor ve devletler de bu zulmü durdurmada ve mağdurları korumada başarısız oluyorsa pasif evrededir. Bu üç aşama çakışabilir veya aynı anda gerçekleşebilir.

- Yanlış bilgilendirme – yalan söyleme, ön yargılı konuşma ve ör. medyada, eğitim araçlarında ve siyasiler ile yetkililerin dini azınlıkları tanımlamasında stereotipler kullanma. Genel nüfus arasında söylentiler, önyargılar ve düşmanlıklar* bulunması ayrımcı faaliyetleri kolayca meşru kulabilir.
- Ayrımcılık - yasamada, yasal hükümlerin uygulanmasında ve kamu hizmetlerinde, istihdamda, eğitimde ve aile meselelerinde.
- Şiddet içeren zulüm - Bir kişiye veya dini veya inancı nedeniyle mensubu bulunduğu gruba karşı şiddet tehditleri ve eylemleri, ör. hapis cezası, işkence, fiziksel taciz, yerinden edilme ve şiddet saldırısı.⁴⁰

5.2 DvİÖ'ne karşı hukuka aykırı sınırlamalar

Bir şeyin inanç özgürlüğünün ihlalini oluşturması, diğer insan haklarının ihlallerinden farklı olarak o kişinin dininin veya inancının etkili bir faktör olup olmadığına bağlıdır. Eğer öyleyse, genellikle tek faktör bu değildir. Bir kişi şu soruyu sorabilir; farklı bir dini inanca mensup olan ya da dini inancı olmayan birisi de aynı durumda, aynı muameleden dolayı zarar görür müydü? Farklı dini gruplara karşı farklı muameleler mi uygulanıyor? İhlalin yapılma gerekçesi dini olmasa bile sonuç da temel bir sorun olduğundan yine de inanç özgürlüğünün ihlalini oluşturabilir.⁴¹

Bazı kısıtlamalar hükümet eylemleri, ilkeleri ve yasalarının sonucu olarak gerçekleşebilir. Diğerleri bireylerin, organizasyonların ve sosyal grupların düşmanca eylemlerinden kaynaklanabilir. Pew Forum tarafından Din & Kamu Hayatı üzerine 2007'de yayımlanan bir rapora göre, en yüksek seviyede yapılan kısıtlamalar, Rusya, Mısır, Hindistan, Pakistan ve Nijerya gibi hem hükümetin hem de toplumun çoğunluğunun dini inançlar ve uygulamalar üzerinde sayısızca sınırlama getirdiği ülkelerde bulunmaktadır.

Bununla beraber, hükümet politikaları ve sosyal düşmanlık her zaman birlikte hareket etmez. Çin, İran, Özbekistan, Vietnam ve Eritre gibi ülkelerde hükümet tarafından dine getirilmiş bir çok kısıtlama vardır, fakat sosyal düşmanlık oranına bakıldığında oldukça ılımlı ya da az seviyede düşmanlık görülmektedir. Nijerya, Filistin bölgesi ve Libya sosyal düşmanlık konusunda oldukça yüksek skora sahiptir, fakat hükümet sınırlamaları ılımlı seviyededir.⁴²

^C Johan Candelin World Evangelical Alliance'in eski Dini Özgürlükler Komisyonu müdürüdür.

5.3 Hükümet Kısıtlamaları

Bu kısıtlamalar sansür* gibi ayrımcı yasalardan karışık kayıt olma düzenlemelerine, hakaret yasalarından ve kişinin barışçıl şekilde ikna amaçlı inancını paylaşması ve din değiştirmesine karşı getirilen yasaklara, tacizden izlemeye, baskına ve hukuki nedenler olmadan alıkonulmaya kadar uzanabilir.

Hükümetler inanç topluluklarının temel haklarını reddetmek için genellikle oldukça külfetli kayıt olma gereklilikleri kullanırlar, tüzel kişilik kazanmalarını zorlaştırarak diğer şeylerle birlikte eleman alma, ibadethane satın alma ya da kiralama ihtimallerini sınırlamaktadırlar. Bazı dini gruplar kayıt altına alınmakta büyük zorluklar çekmektedirler, bu nedenle etkinlikleri yetkililer tarafından yasa dışı olarak kabul edilmekte ve yasa tarafından cezalandırılmaktadır. Geçmiş yıllarda, terörizme karşı mücadele din ve inanç özgürlüğü konusundaki insan hakları ihlallerinin meşrulaştırılması için artan ölçüde kullanılmaya başlanmıştır. Dinsel azınlıklar eğitim sistemi ve istihdamın yanı sıra hukuk kurallarının ve kamu hizmetlerinin uygulanması noktasında da ayrımcılıkla yüzleşmektedirler.

22

5.4 Sosyal Düşmanlık

Bireyler, gruplar, topluluklar ve organizasyonlar gibi hükümet dışı faktörler de taciz, tehditler, sosyal şiddet veya belli bir inancın ibadethanelerine, mülklerine ve bireyelerine saldırı şeklinde inanç özgürlüğüne kısıtlamalar getirebilir. Çoğu zaman bu tür saldırılar ve ihlaller cezasız kalır, çünkü yetkililer zayıf bireyleri koruma ve şiddet uygulayanları yargılama* konusunda yeterli istek, cesaret veya yetiden yoksundur. Bu şekilde cezadan mahrum bırakılma gelecekteki sosyal düşmanlığı teşvik eder.

Tartışma soruları

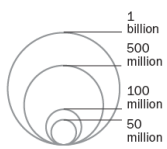
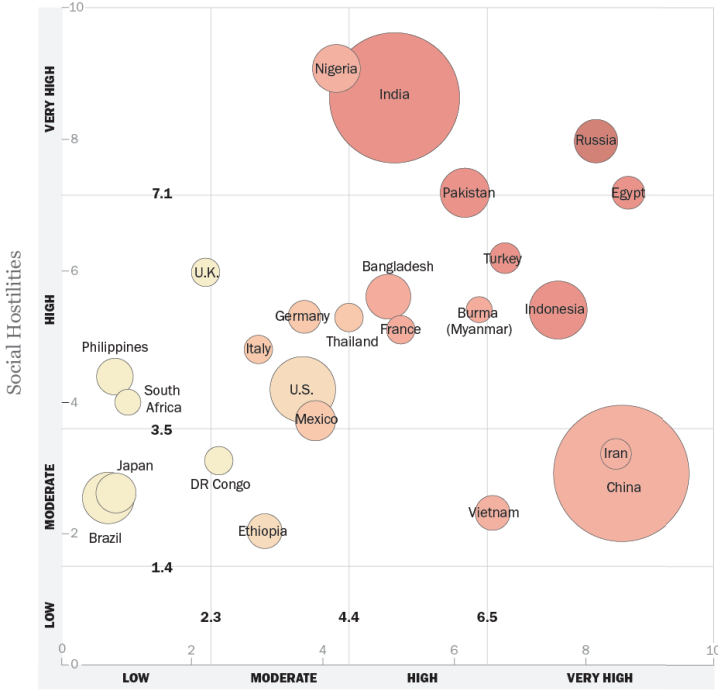
- 1 Bu kitapçığındaki dört farklı vakayı (Sayfa 5, 13, 19 ve 23) inceleyerek şunları tartışın:
 - Mağdur kimdir? Mağdur ne tür bir din veya inanca sahiptir?
 - Yapılan yanlış kim uygulamaktadır?
 - Vakada gerçekleşen durumu tanımlayın. Bu bir yanlış bilgilendirme mi, ayrımcılık mı ve/veya şiddet içeren bir zulüm mü?
 - Hükümet aktif bir şekilde rol alıyor mu, yoksa pasif bir şekilde diğer hükümet dışı faktörleri cezalandırmayarak bu ihlalleri gerçekleştirmesine izin mi veriyor?
 - DvİÖ'ün yedi boyutundan hangileri etkilenmiş?
 - Diğer hangi insan hakları ihlal edilmiş?
- 2 Sizin toplumunuzda hangi DvİÖ ihlalleri bulunuyor ve bunları kim uyguluyor? Bunlardan kim zarar görüyor? Hükümet nasıl bir rol oynuyor?
- 3 Kendi bulunduğunuz bağlamdan yanlış bilgilendirme, ayrımcılık ve şiddet içeren zulüm örnekleri verebilir misiniz?

PEW tablosu

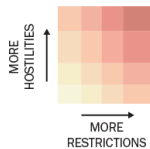
Daireler her ülkenin nüfus oranına göre boyutlandırılmışlardır (2015)

Restrictions on religion among the world's 25 most populous countries

Among the world's 25 most populous countries, Russia, Egypt, India, Pakistan and Nigeria stand out as having the most restrictions on religion (as of the end of 2015) when both government restrictions and religious hostilities are taken into account. (Countries in the upper right of the chart have the most restrictions and hostilities.) Brazil, Japan, South Africa, Ethiopia and the Philippines have the least restrictions and hostilities. (Countries in the lower left have the least restrictions and hostilities.) Scores are for calendar year 2015.

Circles are sized proportionally to each country's population (2015).

Colors are based on each country's position on the chart.

Source: Pew Research Center analysis of external data. See Methodology for details.
Global Restrictions on Religion Rise Modestly in 2015, Reversing Downward Trend

PEW RESEARCH CENTER

Kaynak: "Dinsel Kısıtlamalarda ve Düşmanlıklarda Son Trendleri" Pew Araştırma Merkezi, Washington, D.C. (Nisan 2017) <http://www.pewforum.org/2017/04/11/global-restrictions-on-religion-rise-modestly-in-2015-reversing-downward-trend/>. © Pew Research Center

Bu grafik, dünyanın en büyük nüfuslu ülkelerindeki sosyal düşmanlıkların seviyelerini (y çizgisi) ve hükümet kısıtlamalarını (x çizgisi) gösterir. Gördüğümüz gibi, üst sağ köşede bulunan ülkeler DvİÖ konusunda en çok kısıtlamalara sahip olanlardır.

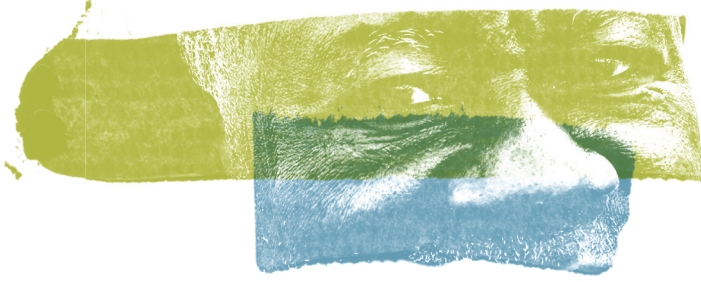
VAKA

Meksika'daki Katoliklerin Protestanlara Uyguladığı Zulüm

14 Ocak 2015 tarihinde, iki Protestan aile (on kişi) Meksika'nın San Cristobal de las Casas bölgesindeki Katolik La Florecilla topluluğundan zorla gönderildi. Katolikler ve Protestanlar, Hıristiyanlığın iki ayrı mezhebini oluşturuyor ve Meksika'da çoğunluk olarak Katolikler bulunuyor. Bu iki aile inançları nedeniyle yıllar boyunca farklı şekillerde tacize ve ayrımcılığa katlanmak durumunda kaldı. Elektrikleri ve suları kesildi, fiziksel olarak saldırıya uğradılar ve meşru bir dayanak olmadan hapse konuldular. En sonunda, kasaba otoritesi tarafından Protestan öğretisinden ayrılmaları, aksi takdirde gönderilmekle zorlanacakları söylendi. Protestanlık öğretisini bırakmak istemedikleri için, ihraç tehditleri Ocak 2015'de gerçekleştirildi ve evlerini terk etmek zorunda kaldılar. Bu Protestan gruba yapılan tacizler 2011'de başladı. Kasaba ve devlet yetkililerine yapılan sayısız şikayetlere rağmen, yetkililer tarafından bu grubun haklarını koruma adına hiçbir eylemde bulunulmadı.

Kaynak: Christian Solidarity Worldwide, Ocak 27, 2015 tarihli basım

6 Biz ne yapabiliriz?

Dünya genelindeki tüm bu büyük inanç özgürlüğü zorluklarının ışığında, umutsuzluğa kapılıp yapabileceğimiz bir şeyin olmadığını düşünmek oldukça kolaydır. İyi haberse şu ki, her birimiz bir şeyler yapabiliriz!

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin taslağının hazırlanmasındaki komisyonun önderi Eleanor Roosevelt, "insan hakları belgeleri, bireyler bu belgeleri bilmez, onları anlamaz ve uygulanmasını talep etmezlerse hiçbir ağırlığa sahip değildirlir"⁴³ demiştir.

Bu nedenle, insan hakları ve DvİÖ siz ve benimle, ve haklarımızı anlamamızla başlar. İster siyasetçi ister sıradan vatandaş olalım, her birimiz katkıda bulunabiliriz. Yalnızca toplumdaki mevkimize bağlı olarak, her birimiz farklı amaçlar için çalışmalıyız! Siyasetçiler ve siyaset belirleyiciler mevkilerini yaşamayı ve yürütmeyi etkilemek için kullanabilirler. Dini liderler ve topluluk önderleri kendi bağlamlarında çalışabilirler. Sivil toplum

örgütleri, ve bizler bireyler olarak kendi haklarımızı öne sürebilir ve hükümetlerle yerel yetkilileri sorumlu tutup onlara sorumluluklarını hatırlatarak ve ihlallere ışık tutup gerekli kişilere baskıda bulunarak sessiz kalanların sesi olabiliriz. İnsanlarda DvİÖ ve nasıl ihlal edildiği konusunda farkındalık yaratarak onlara yardım edebiliriz. Sonuncu, fakat bir o kadar da önemli olarak da birbirimize saygıyla davranarak kendimize tanıdığımız hakların aynısını diğer din ve inanç topluluklarına da tanıyabiliriz!

“ En nihayetinde evrensel haklar nerede başlar? Küçük yerlerde, evimizin yakınında - öyle yakın ve öyle küçük yerlerde ki dünya haritalarında görülmezler. Fakat bu, birey olan kişinin dünyasıdır; yaşadığı mahalle; gittiği okul; çalıştığı fabrika, çiftlik ya da ofistir. Bunlar her adamın, kadının ve çocuğun eşit adalet, eşit fırsatlar ve ayrımcılığa uğramadan eşit saygı aradığı yerlerdir. Bu haklar oralarda anlam kazanmadıkça, başka hiçbir yerde anlamları yoktur. Bu hakları evlerimize yakın tutacak vatandaş eylemleri bulunmadıkça, büyük dünyada ilerleme kat etmemiz mümkün olmayacaktır.”

Eleanor Roosevelt

“ Hiçbir zaman düşünceli ve adanmış bir grup insanın dünyayı değiştirebileceğinden şüphe etmeyin; işin doğrusu dünyayı değiştirebilecek tek şey budur.”

Margaret Mead

Tartışma Soruları

- 1 Toplumunuzda herkesin din ve inanç özgürlüğünden yararlanabilmesi için neyin değişmesi gereklidir? Bu nasıl gerçekleştirilebilir?
- 2 Siz nasıl katkıda bulunabilirsiniz? Muhtemel riskler nelerdir?
- 3 Toplumunuzdaki diğer dini grupları ya da inanç topluluklarını düşünün. Toplumda onlara karşı duyulan yaygın önyargılar nelerdir?
- 4 Diğer dini gruplardan veya inanç topluluklarından birilerini tanıyor musunuz? Neden? Siz kişisel olarak diğer dini gruplara karşı hangi önyargılara sahipsiniz? Neden? Bunları nasıl aşabilirsiniz?
- 5 Eğer bir din/inanç topluluğuna aitseniz, sizin inancınıza yönelik yaygın önyargılar nelerdir?

7 Daha derinden bir bakış

Fark ettiğiniz gibi, her bölümün sonunda düşünmeniz ve tartışmanız için sorular bulunmaktadır. Bunları düşünmek ve üzerine tartışmak için zaman ayırın. Bu sorular DvİÖ'nün ne olduğuna ve sizin için kişisel bir seviyede ne gibi sonuçlar getirdiğini anlamanıza, kendi toplumunuzdaki DvİÖ'nü analiz edebilmenize ve kendi bağlamınızda ne şekilde DvİÖ'nün artırılmasına ne şekilde katkıda bulunabileceğinizi görmenize yardımcı olacaktır.

Ek olarak, DvİÖ konusunda daha derin bir araştırma yapmak isterseniz, www.stefanus.no/forb adresinde DvİÖ ve ilgili konularla alakalı ilgi çekici rapor ve makalelere ulaşabilirsiniz.

DvİÖ odaklı bir insan hakları eğitimi almak isterseniz ayrıca bu kaynakları ve kullanabileceğiniz egzersizleri indirebilirsiniz.

“ Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır.

Bu hak, din veya topluca, açık olarak ya da özel biçimde öğrenim,

uygulama, ibadet ve dinsel törenlerle açığa vurma özgürlüğünü içerir. ”

Madde 18, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Son Notlar

- 1 Grim B. J., 2008. God's Economy. In Marshall, P. (ed), 2008. Religious Freedom in the World
- 2 <http://morningstarnews.org/2017/08/pastor-india-perseveres-amid-persecution-hindu-extremists/> (accessed 13.09.2017)
- 3 http://www.forum18.org/archive.php?article_id=2313 (accessed 13.09.2017)
- 4 <http://www.aljazeera.com/news/2017/08/gunmen-attack-shia-imam-zaman-mosque-kabul-170825095421445.html> (accessed 13.09.2017)
- 5 <https://www.amnesty.org/en/documents/asa41/6657/2017/en/> (accessed 13.09.2017)
- 6 Glendon, M. A., 2002 A World Made New
- 7 Novak/Vospersnik, 2004. Permissible Restrictions on Freedom of Religion or Belief. In: Lindholm, T. W., Durham, C., Tahzib-Lie, B. G., (eds), 2004. Facilitating Freedom of Religion or Belief: A Deskbook. P. 147.
- 8 Marshall, P., 2008. The Range of Religious Freedom. In: Marshall, P. (ed), 2008. Religious Freedom in the World.
- 9 Pew Research Center's Forum on Religion & Public Life, 2017. "Global restrictions on religion rises modestly in 2015, reversing downward trend"
- 10 Cash, K., 2009. Faith, Freedom and Change. Swedish Mission Council. <http://www.missioncouncil.se/>; Marshall, P., 2008. The range of Religious Freedom. In: Marshall, P. (ed), 2008. Religious Freedom in the World.
- 11 Malloch, T., 2008. Free to choose: Economics and Religion. In: Marshall, P. (ed), 2008. Religious Freedom in the World
- 12 Grim, B. J., 2008. God's Economy. In: Marshall, P. (ed), 2008. Religious Freedom in the World
- 13 Grim, B. J., 2008. God's Economy. In: Marshall, P. (ed), 2008. Religious Freedom in the World; Grim, B. J., Finke, R., 2011. The Price of Freedom Denied
- 14 Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi 22. Nolu Genel Yorum
- 15 İHEB, 18. madde, 22. Genel Yorum) 5.
- 16 Rapporteur's Digest on Freedom of Religion or Belief: 1986-2011 arasında Din ve İnanç Özgürlüğü Özel Rapörtörlerinin raporlarından alıntılar.
- 17 Ghana, N., Lindholm, T., Durham, C., Tahzib-Lie, B. G., 2004. Introduction. In: Lindholm, T., Durham, C., Tahzib-Lie, B. G (eds), 2004. Facilitating Freedom of Religion or Belief: A Deskbook
- 18 Swedish Mission Council, 2010. What Freedom of Religion involves and when it can be limited. A quick guide to religious freedom.
- 19 İHEB, md. 18; KSHUS md. 18 (1); AIHS, md. 9 (1), Genel Yorum 22 (3, 5)
- 20 KSHUS, md. 18; Genel Yorum 22 (4); 1981 Declaration md. 6
- 21 KSHUS, md. 18 (2); Genel Yorum 22 (5); 1981 Declaration, md. 1 (2)
- 22 İHEB, md. 2; KSHUS, md. 2, 5, 26 and 27; 1981 Declaration md. 2-4; Genel Yorum 22, md. 2; AIHS, md. 14
- 23 CRC, md. 14 (2); KSHUS 18(4); Genel Yorum, md. 6; 1981 Declaration, md. 5
- 24 Ghana, N., Lindholm, T., Durham, C., Tahzib-Lie, B. G., 2004. Introduction. In: Lindholm, T., Durham, C., Tahzib-Lie, B. G (eds), 2004. Facilitating Freedom of Religion or Belief: A Deskbook; HSHUS 18(1)
- 25 Genel Yorum 22 (11)
- 26 <http://www.ag.gov.au/RightsAndProtections/HumanRights/PublicSectorGuidanceSheets/Pages/Absoluterights.aspx>
- 27 KSHUS, md. 4(2); Genel Yorum 22, md. 3 and 8
- 28 KSHUS, md. 18(3); AIHS, md. 9(2); Genel Yorum 22, md. 3, 8
- 29 H. Bielefeldt, 2013, Misperceptions of Freedom of Religion or Belief in Human Rights Quarterly, Vol. 35 no 1
- 30 Lindholm, T., 2004. Philosophical and Religious Justification for Freedom of Religion or Belief. In: Lindholm, T., Durham, C., Tahzib-Lie, B. G., (eds), 2004. Facilitating Freedom of Religion or Belief: A Deskbook.
- 31 KSHUS, md. 20
- 32 A/68/290 Interim report of the Special Rapporteur on Freedom of Religion or Belief, August 2013
- 33 KSHUS md. 20
- 34 Rabat Eylem planı, ayrımcılık, düşmanlık ve şiddete neden olan ulusal, ırksal veya dinsel nefreti savunma hakkındaki plan. 2012, http://www.un.org/en/prevent-genocide/adviser/pdf/Rabat_draft_out-come.pf
- 35 H. Bielefeldt, 2013, Misperceptions of Freedom of Religion or Belief in Human Rights Quarterly, Vol. 35 no 1
- 36 A/68/290 Interim report of the Special Rapporteur on Freedom of Religion or Belief, August 2013
- 37 Swedish Mission Council, 2014 «Religionsfrihet för alla – så kan Sveriges utrikespolitik stärkas»
- 38 Pew Research Center's Forum on Religion & Public Life, 2017. "Global restrictions on religion rises modestly in 2015, reversing downward trend"
- 39 Rapporteur's Digest on Freedom of Religion or Belief: 1986-2011 arasında Din ve İnanç Özgürlüğü Özel Rapörtörlerinin raporlarından alıntılar.
- 40 Candelin, J., 2005. World Evangelical Alliance: Cenevre Raporu 2005. A perspective on global religious freedom: challenges facing Christian Communities.
- 41 Marshall, P., 2008. The nature of religious freedom. In: Marshall, P. (ed), 2008. Religious Freedom in the World
- 42 Pew Araştırma Merkezinin Dinsel & Sosyal Hayat hakkında Forumu, 2017. "Global restrictions on religion rises modestly in 2015, reversing downward trend"
- 43 Glendon, M. A., 2001. A World Made New. P. xix

Terimler listesi ve kısaltmalar

Agnostik – bir tanrının var olup olmadığının bilinmesinin imkansız olduğunu savunan kişi

Ateist – bir tanrının varlığına inanmayan kişi

Otoriteryen – diktatörlük, demokratik olmayan ve kontrolcü devletler

Dinsel Hakaret – dine dair saygısız veya saldırgan söylemler

Sansür – basım, yazım ve yayımlanmanın yasaklanması

Sivil toplum – bir toplumdaki, hükümetten bağımsız bireyler, gruplar ve organizasyonlar

Baskı – bir kişiye istediğini yaptırmak için güç kullanmak ya da kişiyi korkutmak

Vicdani Ret – bir kişinin ahlaki ya da dini temellerle güvenlik güçlerine ya da askere katılmayı reddetmesi

Ayrımcılık – kişilere din, dil, ırk, cinsiyet vb. bağlamında adaletsizce davranılması

Yasal işlem kuralları – bir bireyin yasal haklarını mahkeme sisteminde sağlayan kural ve ilkeler

DvİÖ – Din ve İnanç Özgürlüğü

GSMH – bir ülkenin ekonomisini bir numarayla gösteren ekonomik istatistikler

HDI – ülkeleri sıralamak için kullanılan hayat beklentisi, eğitim ve gelir istatistikleri listesi

Düşmanlık – dostane olmayan agresif davranış

USSHA – Uluslararası Sivil ve Siyasal Haklar Anlaşması

Hukuka aykırı – meşrulaştırılmamış, mevcut yasalarla, ilkelerle ya da standartlarla uyum içerisinde olmayan

Yürütme – yasaların ve düzenlemelerin gerçek hayatta uygulanışı ve işlenişi

Tarafsız – adil, nötr ve bir tarafı kayırmadan adaletli davranma

Provoke – kişileri hoş olmayan ya da şiddet içeren bir eylemde bulunmaya teşvik etme

Yasama – hükümet tarafından onanan yasalar ve düzenlemeler

Hukuka uygun – meşru, mevcut yasalarla, ilkelerle ya da standartlarla uyum içinde olan

Zorlayıcı olmayan – barışçıl şekilde, güç veya şiddet kullanmama

Zulüm – bir kişiye, ailesine veya malına o kişinin dini veya inancı nedeniyle şiddet uygulama veya şiddet tehdidinde bulunma

Yargılama – bir kişiye suç isnadında bulunma ve onu mahkemeye çıkarma

Sosyoekonomik – sosyal ve ekonomik faktörlerin birleşimi

İHEB – İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Sıfır toplamlı oyun – bir tarafın çıkarı durumunda diğer tarafın doğrudan zarar görmesi

Kapanış Notu

Dünyanın her bir yanında milyonlarca kişi için, din hayatlarındaki en önemli faktörlerden bir tanesi. Kişilere bir anlam hissiyatı sağlayıp, hayattaki büyük soruları yanıtlamalarına yardımcı oluyor ve bir aidiyet ve yoldaşlık hissiyatı ile kişileri bir araya topluyor. Aynı şekilde, dünyadaki bir çok kişinin dine ihtiyacı yok ve hayattaki anlam ve amaç ihtiyaçlarını o olmadan da giderebiliyorlar. DvİÖ tüm bu insanlar için önemlidir; inananlara olduğu gibi, inanmayanlar için de. Umarız ki bu kitapçık size hem DvİÖ hakkında daha geniş bir anlayış kazandırmış, hem de bu temel insan hakkını korumanın ve savunmanın önemini göstermiştir.

Stefanus Alliance International Hakkında

Stefanus Alliance International, Norveç merkezli Hıristiyan bir misyon ve özellikle din ve inanç özgürlüğü konusuna odaklanmış bir insan hakları organizasyonudur. Stefanus Alliance International insanların dine inanma, dinini değiştirme ve dinini ifade etme hakkını savunur. Mottomuz olan "zulmedilenler için birlikte" ile, inançları yüzünden baskı ve zulüm gören, dünya çapında bireylere ve kiliselere destek, bakım ve pratik yardım sağlamaktayız.

Bu kitapçık ve daha fazla bilgi Stefanus Alliance International'ın internet sayfasında bulunabilir : www.stefanus.no/forb. Bu kitapçık Arapça, Hintçe, İspanyolca, Rusça ve Ürdüce gibi farklı dillerde mevcuttur.

Daha fazla sorunuz olursa aşağıdaki adreslerden bize ulaşabilirsiniz:

post@stefanus.no veya +47 23 40 88 00

Stefanus Alliance International
www.stefanus.no

together for the persecuted